

Чорний М.С.

Директор ТОВ "Науково-екологічний центр "Зелений квадрат",
аспірант кафедри лісового і аграрного менеджменту
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Сенчак І.І.

молодший науковий співробітник
ТОВ "Науково-екологічний центр "Зелений квадрат"

ПРАЛІСИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В РЕГІОНІ

Праліси Українських Карпат вивчаються вже більше 100 років (Zlatník et al., 1938; Korpel, 1995; Шпарик та ін., 2010; Смалійчук, Гребенер, 2018), але офіційне визнання їх соціологічної цінності відбулося лише на початку третього тисячоліття – в 2007 році ЮНЕСКО прийняло рішення включити українсько-словацьку номінацію «Букові праліси Карпат» в перелік об'єктів світової природної спадщини (UNESCO, 2007). В 2011 році цей об'єкт був розширений за рахунок німецьких кластерів букових лісів і отримав нову назву – «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», а в 2017 на його базі сформовано транс-європейський об'єкт «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» у складі мало порушених лісових екосистем 12 країн на сумарній площі 91,2 тис. га.

Україна підтримала цю тенденцію і в 2017 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат», який зобов'язав всіх лісокористувачів та власників лісів провести ідентифікацію пралісів, квазіпралісів та природних лісів і встановив обмеження на їх використання. В 2018 році Міндовкілля затвердило «Методику визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів» і «Методику визначення належності територій до пралісових пам'яток природи». Тому, після 2018 року при проведенні лісовпорядкування ідентифікація пралісів, квазіпралісів і природних лісів стало обов'язковою для всіх лісокористувачів. Науковці та громадські організації станом на початок 2021 року описали приблизно 97 тисяч гектарів пралісів, квазіпралісів та природних (разом вони – старовікові) лісів у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Чернівецькій областях і частково – на Поліссі, з яких 64 тисячі гектарів отримали природоохоронний статус (Шпарик та ін., 2021; WWF.UA, 2021).

Ідентифікація цих старовікових лісів продовжується і на даний час. В 2024 році таку роботу нами було зроблено на території Карпатського НПП і це дозволило в незначній мірі збільшити сумарну площу пралісів і квазіпралісів парку до 2612,0 гектарів, з яких 445,0 га – це праліси. Відмітимо, що на камеральному етапі були підібрані лісові ділянки потенційних старовікових лісів на площі більше 11,5 тис. га, але на

польовому етапі більшість з них не пройшли перевірку на відповідні критерії та індикатори і основними причинами цієї невідповідності були значний господарський вплив (проведені лісівничі заходи, наявна туристична чи лісова інфраструктура) і невідповідність форми лісових ділянок. На камеральному етапі підтверджено, що на території Карпатського НПП виявлено 53 кластери лісових ділянок, які відповідають критеріям та індикаторам пралісів і квазіпралісів, в 11 природоохоронних науково-дослідних відділеннях (крім Вороненківського ПНДВ).

Старовікові ліси Карпатського НПП мають шість головних порід, найбільш поширеною з яких є смерека (*Picea abies*) – більше 47 % цих лісів. Також добре представлені сосна гірська (*Pinus mugo*) – більше 34 % і бук лісовий – біля 12 %, а на вільху зелену (*Alnus viridis*), сосну звичайну (*Pinus sylvestris*) та ялицю білу (*Abies alba*) припадає від 1 до 4 % (мал.). За 17-ма типами лісу праліси і квазіпраліси Карпатського НПП теж розділені нерівномірно: частка вологого гірсько-соснового субору – більше 34 %, вологих чистої і буково-ялицевої сушмеречини та вологого смерекового субору – більше 39 %, вологих смереково-ялицевої субучини і бучини – більше 12 %, ялицевих типів лісу – більше 5 %, а зелено-вільхових – лише 1 %.

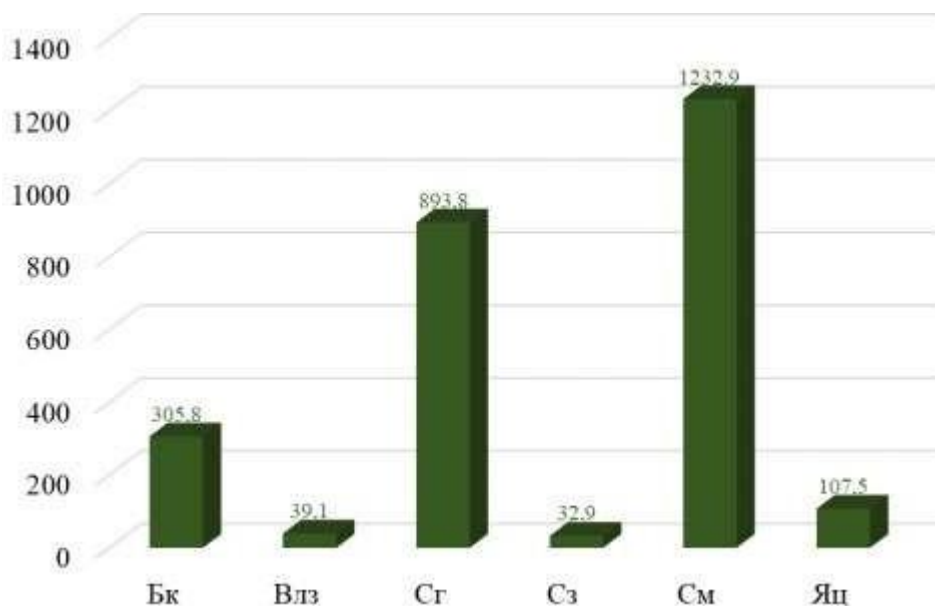

Рисунок 1 – Головні породи пралісів і квазіпралісів Карпатського НПП

Проведені дослідження свідчать, що старовікові ліси Карпатського НПП в повній мірі представляють різноманіття лісових екосистем парку, як за породним складом, так і за типами лісу. А їх високий природоохоронний статус (заповідна зона) дає підстави говорити, що старовікові ліси є основою для збереження недоторканого довкілля в регіоні Українських Карпат.

Перелік використаних джерел

1. Збереження пралісів. На: <https://wwf.ua/our-work/forest/unique-forests/>.
2. Природні ліси Українських Карпат / Ред. А. Смалійчук та У. Гребенер Львів: Карти і Атласи, 2018. 104 с.

3. Шпарик Ю.С., Коммармот Б., Беркела Ю.Ю. Структура букового пралісу Українських Карпат. Снятин: Прутпринт, 2010. 143 с.
4. Шпарик Ю.С., Лосюк В.П., Плига А.М. (2021). Стан і структура пралісів Українських Карпат за результатами моніторингу. Наукові праці Лісівничої академії наук України, (22), 77-88. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/412106>
5. Korpel, S. (1995). Die Urwälder der Westkarpaten. Stuttgart, Jena, New York: G. Fischer, 310.
6. UNESCO (2007). Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe. <https://whc.unesco.org/en/list/1133/>.
7. Zlatník, A., Korsuň, F., Kočetov, F., Kseneman, M. (1938). Prozkum přirozených lesů na Podkarpatské Rusi. Sborník výzkumných ústavů zemědělských ČSR, sv. 152, Brno. 244 p

УДК 595.773:632.954:631.95(477.85)

Шелгачов Р.О., здобувач 3 курсу спеціальності «Екологія»

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Сосновський К. С., аспірант

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Федоряк М.М., д.б.н., проф. кафедри екології та біомоніторингу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Легета У.В., к.б.н., доц. кафедри екології та біомоніторингу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Тимочко Л.І., к.б.н., викладач ВСП Фаховий коледж

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

**ДО ВИВЧЕННЯ ПОВИСЮХОВИХ МУХ (DIPTERA: SYRPHIDAE)
У СКЛАДІ ЕНТОМОКОМПЛЕКСІВ АГРОЕКОСИСТЕМ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПЕРШОГО
МОНІТОРИНГОВОГО РОКУ В РАМКАХ ПРОЄКТУ
HORIZON EUROPE RestPoll**

Зі зростанням тиску низки негативних чинників на популяції бджіл у всьому світі зростає потреба у розширенні спектру систематичних груп комах-антофілів. Після бджіл, здатністю до запилення рослин володіють повисюхові мухи (Diptera: Syrphidae). Зазвичай сирфід розглядають як доволі опортуністичних відвідувачів квітів, проте дослідженнями показано, що вони демонструють кольорові уподобання, а їхнє живлення нектаром залежить від морфологічних обмежень, пов'язаних з морфологією квітки.

Високий рівень відвідування квітів та здатність переносити пилок притаманна дорослим особинам, тоді як личинки хижих сирфід – природні агенти біологічного контролю, зменшуючи чисельність популяцій попелиць.